

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
СИНЕРГІЯ ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

Матеріали науково-практичної конференції

21-22 червня 2019 року

Харків
«Друкарня Мадрид»
2019

УДК 008(062.552)
Т65

Редакційна колегія:

Л.Г.Омельченко — директор Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва, заслужена артистка України;

О.Г.Бугайченко — завідувач відділу інноваційних культурних проєктів та міжнародного співробітництва Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва;

Н.М.Роман — кандидат педагогічних наук, доцент Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, член Національної спілки музикантів України

Традиційна культура в умовах глобалізації: синергія традиції та інновації. Матеріали науково-практичної конференції (21-22 червня 2019 року). – Харків : Друкарня Мадрид, 2019. – 398 с.

ISBN 978-617-7845-00-2

До збірки увійшли тези та доповіді, в яких науково обґрунтовуються напрями відтворення й розвитку традиційної культури в умовах глобалізації, висвітлюються проблемні аспекти і концептуальні засади поєднання традиції та інновації в сучасному культурному полі. Висновки та результати досліджень, представлені провідними вченими, педагогами й мистецтвознавцями в ході роботи науково-практичної конференції «Традиційна культура в умовах глобалізації: синергія традиції та інновації», яка відбулася 21-22 червня 2019 року в м. Харкові, підкреслюють можливості успішного подолання кризи національної ідентичності на фоні збереження мультикультуралізму й толерантності, модернізуючи їх за допомогою використання сучасних інноваційних засобів.

У конференції взяли участь науковці з різних областей України, а також із Білорусі, Молдови та Китаю. На прикладі української культури та культурному досвіді інших країн, у ході наукової дискусії визначено локальні напрями та стилі, накреслено шляхи збереження традиційної культури в умовах полікультурного суспільства, активізації міграційних процесів та розширення культурно-інформаційного простору. Дослідниками доведено, що модернізація сучасного життя може комфортно співіснувати зі збереженням тотожності й автентичності, демонструючи тим самим синергію традиції та інновації.

Для широкого кола науковців, практиків, а також усіх тих, хто цікавиться питаннями дослідження традиційної культури, її модернізацією, синергією традиції та інновації в українській та світовій культурі в умовах глобалізації.

УДК 008(062.552)

© Обласний організаційно-методичний
центр культури і мистецтва, 2019
© «Друкарня Мадрид», 2019

ISBN 978-617-7845-00-2

Н. Л. Акімова,
народний майстер, методист
Центру дитячої та юнацької творчості №1
Харківської міської ради,
член Національної спілки майстрів
народного мистецтва України

ШЛЯХИ ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ ЗРАЗКІВ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА з досвіду роботи

У які б часи становлення, відродження чи розквіту держави ми би не жили, важливу роль та відповідальність перед суспільством у вихованні людини несе родина. Особливу увагу українці приділяють вихованню дітей та наданню їм гідної освіти. Виховання базувалося на любові, гідності та честі, повазі до власної думки, власного рішення, працелюбстві. Моє твердження базується на досвіді багаторічної роботи вчителем початкових класів та трудового навчання. Усвідомлення виховання дитини у гідності та повазі до особистості було розпочато ще в дитячі роки, коли разом із батьками, починаючи з 1976 р., ми вирушали в автомобільні подорожі. Нам довелося відвідати першим Крим, Білорусь, країни Балтії, Карелію, міста за польярним колом: Мурманськ, Архангельськ, Ломоносов. Залишилися в моїй пам'яті екскурсії містами «Золотої кільця» Росії, Ленінград, острів Кіжи, Соловецький архіпелаг, Молдова.

Особливе враження на мене справили міста і села західної України. Від спілкування з місцевим населенням, відвідувань музеїв та виставок у мене захоплювало подих. Я дізнавалася про справжню історію життя людей не з книжок, у яких завдяки комуністичному режиму правди не було, а з розповідей людей, яких ми зустрічали під час мандрівок. Звісно, багато речей викликало безліч запитань. Чому такі розбіжності з офіційними даними та розповідями людей? Із часом, а минуло майже 30 років, все потихеньку ставало на свої місця.

Тож від традиції до інновації. Я з власного досвіду можу стверджувати, що завдяки моїй родині, яка своєчасно надала мені можливість познайомитися з культурою та традиціями різних народів, які мешкали на теренах колишнього СРСР, від вміння спостерігати за природою та захоплюватись її красою, шанувати важку працю інших

С. В. Кобюк	
МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ІННОВАЦІЇ В РОБОТІ ДИТЯЧИХ ВОКАЛЬНИХ АНСАМБЛІВ.	91
А. В. Ковтун, К. С. Корнієць	
НАРОДНА КАЗКА – ЗАСІБ ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ ДІТЕЙ.	95
М. І. Козек	
ВИКОРИСТАННЯ РОСЛИННОСТІ В ОБРЯДОВІСТІ БУКОВИНСЬКИХ ГУЦУЛІВ.	97
А. О. Козицька	
ФЕСТИВАЛЬ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА «MARIUPOL CLASSIC».	100
Д. А. Колоденко, М. В. Островська	
РОБЕРТ ВІЛСОН: ЕСТЕТИКА СЦЕНІЧНОЇ ПЕРФОРМАТИВНОСТІ.	102
Ю. В. Комишан	
НАЦІЄТВОРЧІ ІДЕЇ ГРИГОРІЯ ЛЕВЧЕНКА В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ.	104
Л. Ю. Конєва, Л. І. Малюга	
ВІДЕОПРОЕКТ «МАНДРУЄМО УКРАЇНОЮ» практичні матеріали.	106
І. Ю. Коновалова	
СТИЛЬОВІ ВИМІРИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ XX СТОЛІТТЯ.	108
С. П. Коновалова	
НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК ЧИННИК МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ, ОРІЄНТОВАНОГО НА ГРОМАДУ.	111
Ю. А. Конюшенко	
ВИСТАВКА «РЕЛІКВІЇ МОЄЇ СІМ'Ї» В МУЗЕЇ ІСТОРІЇ НАРОДНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ.	117
Г. С. Корчагіна	
ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ Г. Г. НЕЙГАУЗА В ПІДГОТОВЦІ ВИКЛАДАЧА-ВИКОНАВЦЯ.	120
О. В. Кравченко	
ВАРІАТИВНІСТЬ ТРАДИЦІЇ ЯК ЧИННИК КУЛЬТУРНОЇ ДИНАМІКИ. . .	122
О. В. Кравченко	
ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В КУЛЬТУРІ ПОВОДЖЕННЯ З ДОМАШНІМИ ТВАРИНАМИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.	128

Ю. М. Кравчук	
ТУРИСТИЧНИЙ ПЛАКАТ ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА ОБ'ЄКТ МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ.	131
М. М. Красиков	
РОСЛИНИ В ПОВІР'ЯХ СУЧАСНИХ ЗАКАРПАТЦІВ за експедиційними матеріалами.	134
О. І. Крикунова, О. І. Булаєнко	
СУЧАСНИЙ СТАН ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВИСТАВОК.	141
В. А. Кузьмічова	
ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФ. Я. Я. ПОЛФЬОРОВА.	149
О. О. Кухаренко	
СТРУКТУРА ЦИКЛУ УКРАЇНСЬКИХ ВЕСІЛЬНИХ ОБРЯДІВ: ПОБУДОВА Й ДОСЛІДЖЕННЯ.	151
О. С. Кухтій	
АВТОРСЬКЕ ЮВЕЛІРСТВО ЯК РІЗНОВИД ДЕКОРАТИВНО- УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ на прикладі діяльності братів Кочутів.	156
Я. В. Лашівська	
ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ.	158
О. М. Левенко	
ЗНАЧЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ КЛУБНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ.	161
О. В. Литовченко, С. Г. Литовченко	
ШЛЯХИ ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКОЇ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЧЕРЕЗ ЗАЛУЧЕННЯ ПОЗАБЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ.	163
В. А. Личковах	
ВІТАЇЗМ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ В МИСТЕЦТВІ УКРАЇНСЬКОГО АВАНГАРДУ.	169
А. Ю. Лошков	
ФОЛЬКЛОР У КОМПОЗИТОРСЬКІЙ ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ ДИЧКО.	174
Ю. І. Лошков	
НАРОДНІ ІНСТРУМЕНТИ В СУЧАСНОМУ ДЖАЗОВОМУ ВИКОНАВСТВІ УКРАЇНИ.	177
С. В. Луць	
ОБРАЗНИЙ СВІТ МАЙСТРА-ЮВЕЛІРА ВСЕВОЛОДА ВОЛОЩАКА. . .	181

А. Ю. Лошков,
концертмейстер кафедри
музично-інструментальної
підготовки вчителя
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди

ФОЛЬКЛОР У КОМПОЗИТОРСЬКІЙ ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ ДИЧКО

Вагомою складовою стилістично амбівалентної музичної творчості ХХ – початку ХХІ ст. є опора на етнорегіональні художні традиції, народнопісенну спадщину, котра активізує авторську думку і виконавську практику, приваблюючи своєю багатогранністю митців різних творчих напрямів.

Фольклор – найцінніший первинний «пласт» (за В. Конен) музичної культури, унікальна й цілісна система мислення. Як носій ментального коду, світоглядних засад нації і глибинних знань, музичний фольклор із властивою йому авторською анонімністю й усністю побутування, унікальним сполученням виражальних засобів, мови і мовлення, є постійним й невичерпним джерелом науково-теоретичних і художніх пошуків українських митців – презентантів національної композиторської школи. У зверненні до фольклору композиторські особистості знаходять натхнення до розкриття власної авторської індивідуальності.

Народні ритмоінтонації, етнохарактерний мелос і специфіка діатонічних ладів є генетичною основою авторської творчості багатьох поколінь творців (М. Колесса, М. Леонтович, М. Лисенко, Б. Лятошинський, С. Людкевич, Л. Ревуцький, А. Штогаренко та ін.), які оригінально у своєму доробку використовували особливості національного та іонаціонального фольклору. Психологічно поглиблюється розкриття фольклорних джерел у творах майстрів останньої третини ХХ – початку ХХ ст.: В. Бібіка, Є. Станковича, А. Гайденка, Л. Грабовського, В. Зубицького, І. Карабиця, О. Киви, Л. Колодуба, М. Скорика та ін.

Звертаючись до різних методів організації звукового матеріалу, творці приділяють особливе значення семантичній трактовці діатонічних ладоутворень, а також їхній конструктивній ролі, що пов'язана зокрема з особливим типом інтервальних побудов. Використані музичними діячами ентотрадиційні ладові звороти, гармонічні сполучення, набувають індивідуального перетворення в новому художньому контексті й зазнають іншого тембрового й колористичного

забарвлення. Посилення психологізму образів детермінує композиторське звернення до мікстової поліфонічної фактури, що гнучко поєднує принципи гетерофонії, підголосковості, імітаційності та сягає контрастно-тематичної й навіть поліпластової якості.

Фольклор, представлений в інтонаційному і жанровому розмаїтті, посідає значне місце в авторській творчості Л. Дичко – композиторки ліричного обдарування, яка поетизує засобами сучасної музичної мови образи природи, світ мистецтва, відтворює картини народного життя, оспівує героїчні події минулого [1].

У контексті стильових процесів перехідної епохи на зламі ХХ-ХХІ ст. Л. Дичко уособлює й плідно розвиває неофольклористичний напрям музичної творчості, так званої, «другої фольклорної хвилі», що актуалізувався в 60-80-ті рр. ХХ ст. та не втрачає своєї мистецької енергії в музичній царині і нині. Авторка підтримує традицію звернення до фольклору не лише як джерела інтонаційного чинника своїх опусів, але й як основи втілення нових принципів ладо- й формоутворення, розвитку звукової матерії та побудови сучасної акордики.

Твори Л. Дичко, пов'язані переважно з національними фольклорно-ладовими системами, створені майстром-професіоналом і знавцем української народної музики. Відповідно настановам неофольклоризму, творець прагне залучати саме ті глибинні шари народної музичної культури, котрі не були раніше засвоєні професійною музикою. Л. Дичко, з притаманним їй прагненням до поетичного ліризму, приваблює незвичайна краса, інтонаційна своєрідність та рухомість натурально-ладових лексем. При цьому, композиторська інтерпретація народного мелосу знаходиться в єдності із загальним вектором індивідуального авторського стилю мислення мисткині.

На матеріалі різнорегіональних українських народних пісень, насамперед календарних, побудована чотиричастинна кантата Л. Дичко «Чотири пори року» (1973-1976), яка розкриває головну – вокально-хорову – лінію неофольклористичної творчості авторки [2]. Грунтуючись у цьому самобутньому за композиційно-драматургічною побудовою і виразною мовою циклі на старовинні зразки фольклорної календарної обрядовості, авторка творчо переосмислює обрані інтонаційні першоджерела й зосереджує свою мистецьку увагу на їхньому художньому узагальненні (при опорі на аутентичні словесні тексти). Лише частково Л. Дичко звертається до принципу цитації (веснянки в частині I та щедрівка в фіналі) та вільної стилізації народного мелосу.

Вагомим чинником вияву сучасного художнього освоєння народної інтонаційної образності, включеної в новий авторський стильовий контекст, є створена Л. Дичко складна сучасна фактурно-гармонічна

якість на основі творчо переосмисленої музичної першооснови й використання загострених тематичних протиставлень між частинами циклу та у внутрішній їхній будові, що сприяє утворенню особливої контрастної драматургії.

Інтонаційно-ладовими особливостями думної речитації, ліричної протяжної пісенності, голосінь пронизана й неофольклористична за стильовими орієнтирами кантата «Червона калина» (1969) для хору, солістів, двох фортепіано, арфи та ударних інструментів, створена Л. Дичко на основі українських пісень XIV-XVII ст. Експресію фольклорно-музичного жанрового підґрунтя, ладових комплексів зі збільшеною секундою (що є знаком українського «думного» ладу) динамічно посилює звернення авторки у творі до кластерно-сонорних прийомів вислову, темброво-фактурних мікстів, прийомів імітування гри народних інструментів («Пісня про Байду», частина 3-тя).

Українською пісенністю, народно-танцювальною ритмікою й етнохарактерною імпровізаційністю сповнені й камерно-інструментальні твори Л. Дичко, зокрема тричастинний «Струнний квартет» (1974), а також фортепіанний цикл «Писанки» та ін. Згадані зразки яскраво ілюструють розмаїття новітніх принципів роботи сучасного композитора з фольклорними джерелами, що виконують в тексті авторського твору різноманітні художні функції: історико-художнього документу, з'являються в достовірно цитованому, а також творчо переінтованому варіантах, застосовуються на опосередковано-асоціативному рівні мистецького узагальнення (через особливий тип мислення, відтворення образної емоційності, психологізму).

Отже, фольклор у широкому сенсі та конкретному народномелосному втіленні слугує творчою майстернею авторського стилю Л. Дичко й складає образно-інтонаційну й жанрову основу її індивідуального художнього світу. Специфікою плідної взаємодії авторки з ентотрадицією, стильовими пластами народно-інструментальної і вокальної царини є не тільки творче переосмислення й сучасне переінтонування народних першоджерел, а, насамперед, усвідомлення самотньої неповторності й самої сутності фольклору як духовно-цінного надбання й генетичної основи національної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гордійчук М. Л. Дичко. – К.: Муз. Україна, 1978. – С. 4-11.
2. Терещенко А. Українська радянська кантата і ораторія (1945-1971). – К.: Наукова думка, 1975. – С. 135-148.

Ю. І. Лошков,
доктор мистецтвознавства, професор,
перший проректор
Харківської державної академії культури

НАРОДНІ ІНСТРУМЕНТИ В СУЧАСНОМУ ДЖАЗОВОМУ ВИКОНАВСТВІ УКРАЇНИ

Народна і джазова музика завжди були тісно пов'язані. Нині в джазі існують десятки напрямів, утім оджазування фольклорних текстів завжди посідало важливе місце. В історії світового джазу широко відомі: джаз-мануш або gypsy jazz, який формувався у творчості видатного гітариста Джанго Рейнхардта (1910-1953), шанхайський джаз шидайку, популярний у Китаї в 1930-40-х роках, ефіопський джаз (ethiojazz), який з'явився в 1960-х рр., нарешті, балканський джаз, одним із найактивніших популяризаторів якого є всесвітньвідомий кінорежисер Емір Кустурица.

Український етно-джаз знаходиться нині на стадії становлення. Найавторитетніший знавець вітчизняного джазу Олексій Коган у 2007 р. характеризував національний український джаз як такий, що є в «зародишковому стані». Втім, за останні роки українськими джазменами реалізована значна кількість цікавих проектів, що свідчить про формування вітчизняного етноджазового напрямку.

Сучасні українські музиканти активно використовують у своїй творчості національний фольклор, багатий на різноманітні пісенні й танцювальні тексти. Крім того, за світовою традицією, українські джазмени опрацьовують не тільки локальні, а й слов'янські, балканські, орієнтальні, латиноамериканські елементи.

Серед вітчизняних митців, які оджазовують фольклорний матеріал різних народів, перш за все необхідно назвати легендарних гітариста Енвера Ізмайлова та піаніста Усеїна Бекірова. Кримськотатарські коріння і використання національних татарських, узбецьких, болгарських танцювально-пісенних джерел, поєднання класики та всіх течій новітнього джазу визначає самотність яскравого виконавського стилю Енвера Ізмайлова. Етноджаз від Енвера Ізмайлова – це поєднання східного й південнослов'янського фольклору з джаз-роковими ритмоформулами.

Ініціатор оригінальних джазових проектів із яскравим авторським репертуаром «Freenationale-бенд», «Etnovation», «Бекіров-бенд», Тріо